

лингвистици“) и Тијана Балек („Модални глаголи мочь/моћи и желать/желети у светлу видске (не)парности“).

У закључку овог релативно кратког приказа једног од најзначајнијих славистичких скупова, чија ће стогодишњица, верујемо, свечано и са дужном пажњом бити обележена следећим Конгресом, желели бисмо да истакнемо да је (без обзира на поједине техничке пропусте који су, ипак, неминовни када се окупља преко 1000 учесника) специфичност сваког словенског језика и писане речи на њему неопходно брижљиво чувати и подстицати у време свеопште доминације енглеског језика у дигиталном окружењу. Верујемо да ће Међународни конгрес слависта наставити да буде снажно упориште славистичке научне традиције и у новом веку свога постојања и да ће, као и до сада, градити мостове успешне колегијалне сарадње.

#### ИЗВОРИ

Драгићевић Рајна (ур.). *Деривациона гнезда у словенским језицима: Сисџемносџ ѿворбене ѿпродукџивносџи: ѿемаџски блок / XVII међународни конџрес слависџа (Париз, 25–30. VIII 2025)*. Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2025. <<https://ssds.org.rs/wp-content/uploads/2025/05/Derivaciona-gnezda-u-slovenskim-jezicima-Rajna-Dragicevic-sa-koricom....pdf>> 25. 9. 2025.

Драгићевић Рајна, Сувајџић Бошко (ур.). *Срџска слависџика 2025. Радови делеџације Републице Србије на XVII међународном конџресу слависџа, Париз, 25–30. VIII 2025*. Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2025. <<https://ssds.org.rs/wp-content/uploads/2025/07/Srpska-slavistika-Rajna-Dragicevic-Bosko-Suvajdzic-za-sajt.pdf>> 25.9.2025.

XVII<sup>e</sup> congrès international des slavistes. Programme. <[https://mks-paris.sciencesconf.org/data/pages/programme\\_22\\_11.pdf](https://mks-paris.sciencesconf.org/data/pages/programme_22_11.pdf)> 10.9.2025.

XVII<sup>e</sup> congrès international des slavistes. Résumés. <<https://mks-paris.sciencesconf.org/resource/page/id/20>> 20.9.2025.

Wikipedia: Международный комитет славистов. <[https://ru.wikipedia.org/wiki/Международный\\_комитет\\_славистов](https://ru.wikipedia.org/wiki/Международный_комитет_славистов)> 10.9.2025.

Тијана Балек  
Универзитет у Новом Саду  
Филозофски факултет  
Одсек за славистику  
[tijana.balek@ff.uns.ac.rs](mailto:tijana.balek@ff.uns.ac.rs)

UDC 061:7.037(497.11 Beograd)“2025”(049.32)

#### МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

„41° И ЕВРОПСКА АВАНГАРДА“

(Београд, Театар „Вук“, 4–7. септембар 2025.)

Почетком септембра 2025. године у Београду, у театру „Вук“, одржана је међународна научна конференција „41° и европска авангарда“, коју је организовала проф. др Корнелија Ичин. У оквиру међународних истраживања о историји европске авангарде, ова конференција је посвећена развоју и значају тбилиске групе 41° у оквирима модернистичке књижевности и визуелних уметности, са посебним освртом на њену интеракцију са ширим европским токовима. Тим поводом, на сцени београдског позоришта, окупили су се најзначајнији истраживачи из Санкт Петербурга, Москве, Њујорка, Сан-Франциска, Токија, Тбилисија, Женева, Констанца, Минхена, Тибингена, Упсале, Клермон-Ферана, Меча, Торина и Београда, како би истакли важан допринос групе „41°“, који се огледа у мултидисциплинарном повезивању заумне поезије, прозе, визуелних уметности, типографије,

позоришних и филмских пракси, као и њен утицај и прожимање с европском авангардом. У фокусу истраживача нашли су се радикални језички експерименти И. Здањевича, И. Терентјева, А. Кручониха и В. Хлебњикова, који су због своје звучности, темпа као и визуелно-типографских пројеката далеко превазилазили локални авангардни контекст.

Први дан конференције отворио је рад Татјане Никољске (Санкт Петербург), који се бавио односом и стваралачким преплитањем између „учитеља“ Игора Терентјева, руског авангардног песника, позоришног режисера и једног од учесника групе „41<sup>о</sup>“, и његовог „ученика“ - Павла Нозадзе. Режис Гејро (Клермон-Феран), француски слависта и проучавалац дела Иље Здањевича, представио нам је у свом излагању два незавршена Иљаздова дела из 1922. године: „ЉубвОбил“ и „Предавач хлеба“, која су се нашла на страницама рукописа необјављеног Здањевичевог дневника. Гејро је такође говорио о Иљаздовом заумном језику, који је представљао мост између његових драма („дра“) и романа. Жан-Филип Жакар (Женева) се у свом раду фокусирао на оштру полемику између Игора Терентјева и Всеволода Мејерхољда, која се тичала представе „Ревизор“ у Мејерхољдовој режији изведеној 9. октобра 1926. и Терентјевљевог експерименталног „Ревизора“, постављеног у Лењинграду пола године касније. Први панел се завршио излагањем ауторке ових редова, која је у реферату под називом „Психопатологија у роману *Паризачји* Иље Здањевича“, анализирала понашање јунака наведеног романа кроз заумни, семантички, синтаксички и психоаналитички дискурс и освртала се на однос између свесног и несвесног, ставивши у фокус појам „незадовољене Жеље“ проистекле из немогућности комуникације. Катрин Бошјан-Кампанер (Мец), ауторка биографије Иље Здањевича, представила нам је најинтересантније сегменте своје књиге: *Иљазд — аїаїрид из Париза (Iliazd, un apatriide à Paris)*, објављене 2023. године у париској издавачкој кући Classiques Garnier. Излагање Игора Смирнова (Констанц) било је посвећено анализи заумног језика у Авангарди 1 и Авангарди 2, са освртом на његову дихотомну божанско/демонску природу, као и на закључак да је Хлебњиковљев заумни језик — рационалан, док је Кручонихов — емоционалан. Лана Јекнић (Београд) посветила се изучавању ликовног опуса пољског сликара Зиге Валишевског, значајног представника тбилиске авангарде, који је за свој кратки животни век, прошао дуг пут - од илустратора до ликовног уметника, чија уља на платну су била под утицајем Нико Пиросманија. Валериј Гречко (Токио) у свом раду „Георгиј Харазов и група 41<sup>о</sup>“, открива нам личног Г. Харазова, математичарне, економисте, песника и фројдисте, свакако једне од важних фигура предреволюционарне авангардне сцене у Тбилисију, ослањајући се на његова истраживања из области психоанализе и њихов утицај на заумну поезију. У средишту истраживања Корнелије Ичин (Београд) нашао се „антиуметнички театар“ Игора Терентјева, и његова опера „Дон Рид“ из 1926. године, у којој се футуристички заум претворио у стварност као уметнички чин. Ичин је такође истакла како у Терентјевљевом схватању заумна реч, глас и звук постају уметнички факти, док нова позоришна естетика одбацује емоционалност и усмерава се на документ као реалност. Експериментални театар И. Терентјева био је тема и Василисе Шљивар (Београд), која је говорила о звуку и монтажним техникама, указавши на њихову функцију у креирању посебног ритма и драматургије. Петар Казарновски (Санкт Петербург) разрађује кључне авангардистичке поступке на примеру првог романа Иље Здањевича, романа *Паризачји*, у којем се наративне методе и логика приповедања могу посматрати кроз призму језичког дискурса. Преплитањем заума и визуелног, бавила се Јекатерина Ромањута (Санкт Петербург), истакавши како заум конфигурише визуелне и текстуалне односе и какав је значај илустрација, графичког дизајна и визуелних алата у процесу читања и разумевања заумног текста. Анатолиј Рјасов (Москва) се у свом излагању враћа на романи Иље Здањевича, посматрајући њихову жанровску и стилску разноликост, неконвенционалност и тематску разнородност, као и на Здањевичеве технике које отварају простор за експериментисање с језиком и формом. Парафразирајући речи А. Веденског „поштујте сиромаштво језика“, Масимо Маурицио (Торино) у свом раду на примеру поезије Јана Сатуновског, примењује концепт „сиромаштва речника“, видевши га као један тип текстуалне стратегије, која ослобађа читаоца од устаљених семантичких веза и отвара нове могућности комуникације. Први дан конференције завршен је у београдској књижари „Бела ворона“, где је Анатолиј Рјасов говорио

о роману XX века и представљао своје књиге о Бекету и Артоу, као и роман *Пусты́ара*, који наша публика има прилику да прочита у изванредном преводу Василисе Шљивар.

Други дан конференције започет је рефератом Јелене Гальцове (Москва) у којем се говорило о „унутрашњој снази ствари“ и визуелном стваралаштву Иље Здањевича и Андре Бретона, као и о заумној језичкој интеракцији између руског и француског језика, примећеној на једном од плаката из 1923. године „Travesti-Transmental“ и израђеног за чувене Здањевичеве балове у Паризу. Андреј Устинов (Сан-Франциско) нас је провео по трајекторијама Монпарнаса, мапиравши бистроје попут „Ротонде“ и „Камелеона“ и истакавши важност Париза као епицентра за развој Иљаздовог стваралаштва париског периода. Татјана Красиљникова (Њујорк) у свом раду посвећеном поезији Нине Хабијас — *Стихейи*, истражује како тело, језик и субјективност функционишу у збирци стихова поменуте песникиње, обраћајући посебну пажњу на пластику и флуидност идентитета. Иља Кукуј (Минхен) анализира утицај Иље Здањевича на дело Сергеја Сигеја, фокусирајући се на трансформативне процесе језика и његову визуализацију унутар текста. Кукуј наводи примере транспонованга заума и метафизичког начина размишљања, који су нашли своје место у књигама-објектима С. Сигеја. Михаил Павловец (Москва) у раду „Слово Ю као такво“ прати развој поменутог слова — почев од најранијих футуристичких експеримената код Д. Бурљука, па све до прелаза ка авангардним праксама групе „41<sup>о</sup>“. Павловец указује на графичке и семантичке иновације и разматра како слово „Ю“ функционише као носилац идентитета и симболичких односа у језику. О могућностима развоја новог совјетског филма, његовим естетским иновацијама и историјском значају, говори нам Марија Кувекаловић (Београд), узимајући за пример филм „Елисо“, који је снимљен по сценарију Сергеја Третјакова и Николаја Шенгелаје 1928. године. Џули Хансен (Упсала) истиче важност Иљаздове типографије, наводећи велике светске изложбе на којима су његова монографска издања представљена као што су Центар Помпиду (Париз, 1978) и МОМА (Њујорк, 1987). Максим Дрјомов (Москва) поставља у центар свог истраживања „уметничко насиље“ и „уметничку провокацију“, као неке од важних авангардних поступака и анализира их на примеру Здањевича, Маринетија и дадаизма као правца. Појам „усхићења“ у истоименом Иљаздовом роману и у совјетској прози прве половине 1930-их година, тема је реферата Надежде Григорјеве (Тибинген). Григорјева проводи паралеле између романа *Усхићење* и прозе А. Белог, Ф. Сологуба и Б. Савинкова, истичући и тему револуције као једну од кључних. Виктор Димитријев (Тбилиси) истражује тему кармелитске мистике у делу Бориса Поплавског, користећи приступ који чита мистично искуство кроз авангардне форме. Димитријев анализира значај религијске симболике у језику и слици и разматра поступке којим авангарда реконфигурише религијски контекст.

Конференција „41<sup>о</sup> и европска авангарда“ показала је како заумна пракса тбилиске групе представља важну повезницу између локалног експеримента и ширих европских авангардних токова. У савременом контексту, ова конференција, која је окупила истраживаче из целог света, представља важан корак ка даљем проучавању авангарде и представља упориште за интердисциплинарне поступке, повезавши лингвистику, књижевност, театар и визуелне уметности. У складу с авангардном традицијом извођења заумне поезије на сцени као и подсећање на Здањевичеве балове у Паризу 1920-их, на сцени театра „Вук“ по завршетку конференције, одјекивали су заумни стихови А. Кручонића и И. Терентјева, које су читали/певали/појали К. Ичин, А. Устинов, Т. Никољска и П. Казарновски, подсећајући слушаоце да се језик може посматрати само као процес подложен постизању различитих степена слободе, а не као затворени систем знања.

Јелена Кусовац  
Универзитет у Београду  
Филолошки факултет  
jelena.kusovac@gmail.com